

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ та МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМЦІВ

СОЦІОФОНЕТИКА

Електронні методичні рекомендації
та матеріали до практичних занять з курсу для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти

ОДЕСА
2023

**УДК 811.161.2'342'355:316(076)
С693**

Укладач:

М. Л. Дружинець, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Т. Ю. Ковалевська, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Н. О. Бігунова, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою філологічного факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова. Протокол №7 від 29 травня 2023 р.*

Соціофонетика [Електронний ресурс]: електронні методичні рекомендації та матеріали до практичних занять з курсу «Соціофонетика» для здобувачів другого (магістер.) рівня вищої освіти / уклад. М. Л. Дружинець. – Одеса, 2023. – 40 с. – 0,6 Мбайт.

У методичних рекомендаціях і матеріалах до практичних занять висвітлюються основні положення робочої програми курсу «Соціофонетика», сформульовано предмет, мету, завдання, представлено зміст курсу, подано рекомендовану літературу, перелік питань для підсумкового контролю та колоквиуму, завдання для практичних занять і контрольної роботи, ІСЗ, форми оцінювання. Увагу приділено нормативності та історичній органічності орфоепічної системи українського усного мовлення в діяхронії (від перших писемних пам'яток) та синхронії (регіональне мовлення сучасної української молоді в Україні та зарубіжжі).

Методичні рекомендації розраховані на здобувачів денної / заочної форми навчання спеціалізації «Українська мова та література» другого (магістерського) рівня вищої освіти та допоможуть при підготовці до практичних занять, при самостійному виконанні завдань.

УДК 811.161.2'342'355:316(076)

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	6
Тематика практичних занять і завдання.....	7
Самостійна робота.....	29
Колоквіум.....	29
Індивідуальне самостійне завдання.....	30
Контрольна робота.....	31
Питання для підсумкового контролю.....	33
Оцінювання.....	35
Рекомендована література.....	36

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Соціофонетика» викладається здобувачам другого курсу філологічного факультету другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія і відповідає освітній програмі підготовки магістрів спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є українське усне мовлення (орфовимова): діахронічно-сінхронічний підхід і широка локальна представленість.

Міждисциплінарні зв'язки: вступ до мовознавства, загальне мовознавство, історія українського мовознавства; лексикологія, стилістика, морфеміка, словотвір, фонетика, орфоепія сучасної української літературної мови.

Програма навчальної дисципліни складається з **таких змістових модулів:**

1. Соціофонетика (орфовимова): діахронічний аспект
2. Соціофонетика (орфовимова): сінхронічний аспект

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціофонетика» є виробити у здобувачів потреби свідомого засвоєння теоретичних засад курсу соціофонетики (орфовимови) та прагнення до творчого використання всього багатства звукових засобів рідної мови у сфері професійної діяльності й приватного спілкування; обґрунтувати нормативність та історичну органічність орфоепічної системи українського усного мовлення в діахронії (від перших писемних пам'яток) та сінхронії (регіональне мовлення сучасної української молоді в Україні та зарубіжжі) у її проєкції на національну і соціолінгвістичну специфіку звукової системи української мови; сприяти оптимізації національної та міжнародної комунікації на всіх рівнях її вияву, зокрема орфоепічному, та першоджити формуванню неправильних лінгвостереотипів, що заважають виробленню й закріпленню літературних норм у соціумі.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціофонетика» є такі:

з'ясувати предмет і завдання курсу;

подати теоретичні засади й аспекти вивчення українського усного мовлення;

ознайомити з орфоепічною системою української мови та представити орфоепічну нормативну базу сучасного українського усного мовлення з наведенням критичних зауваг і коментарів;

представити її діахронічну ретроспективу, простеживши історичне коріння кожної орфоепічної норми в писемних пам'ятках;

з'ясувати девіантні та деградаційні процеси в орфоепічній системі сучасного українського усного мовлення та запропонувати шляхи підвищення рівня вимовної культури в національному лінгвосоціумі;

проаналізувати на основі соціопитування орфоепічний рівень мовлення сучасної української молоді на теренах України (південь, захід, схід, центр, північ) та за її межами (представники української діаспори – Америки, Канади,

Італії, Чехії, Польщі, Німеччини, Молдови), виокремивши девіації та нормативність, а також гендерну специфіку;

навчити визначати рівень володіння кодифікованими нормами й укладати статистику типових помилок;

сформувати критерії відбору варіантів диспозитивної норми та виявити атрактори прескриптивної норми;

спрогнозувати прогресивні лінії розвитку сучасної української орфоєпії;

сприяти оволодінню мовними літературними нормами та навчити студентів фахово послуговуватися ними;

підвищити наукову обізнаність магістрів;

створити надійне підґрунтя для використання набутих знань у побутовій та професійній практиці, увиразнюючи теоретико-практичний характер дисципліни.

Мета та завдання курсу “Соціофонетика” (всього 90 (90) годин, із них - 18 (24) лекційних годин, 12 () годин практичних занять, 60 (66) години самостійної роботи), скеровані на формування таких умінь і навичок здобувачів:

магістри повинні **знати**:

- основи теоретичної бази та термінологійний апарат курсу;
- довідкову літературу з питань соціофонетики та орфоєпії сучасної української літературної мови;

- орфоєпію голосних, приголосних і звукосполук у рідномовних та іншомовних словах: вимова ненаголошених [e], [и], [o]; початкового наголошеного [і]; дзвінких приголосних у кінці слова та перед глухими; глухих приголосних; префіксів роз-, без-, префікса-прийменника з-, від-, між-, об- перед глухими; [в] як [у]; [дз], [дж]; шиплячих перед свистячими та навпаки; передньоязикових [д], [т] перед шиплячими та свистячими; звукосполучень [чн] як [шн], [с'т'] як [с'т'ц']; аббревіатур; спрощення в групах приголосних;

- глибинні діахронічні процеси, загальну природу й історичну динаміку розвитку та становлення української вимовної системи в цілому;

- фонетико-орфоєпічні риси протоукраїнської мови, давньоукраїнської літературної мови, староукраїнської та нової доби;

- свідчення пам'яток, писаних книжною мовою, і пам'яток нової української літературної мови;

- експериментальні відомості про сучасний стан українського усного мовлення; засади формування загального рівня культури (орфовимови) представників національного лінгвосоціуму;

- комплекс чинників, які впливають на нормативність / девіантність / деградаційність українського усного мовлення;

- шляхи для обґрунтованого й усвідомленого внормування орфоєпічної системи та для вдосконалення мовлення як базового складника загальної комунікативної культури особистості та нації в цілому;

- ідентифікацію імперативних і диспозитивних орфоєпічних норм, а також прагматичної норми;

- показники вимови українських голосних, приголосних, звукосполук українськими та зарубіжними респондентами;

магістри повинні *вміти* :

- аналізувати матеріал з орфоєпії та соціофонетики;
- творчо підходити до вибору фонетичних засобів у відповідності із метою та завданням самовдосконалення в процесі професійної діяльності;
- підвищувати культуру мовлення всіх верств населення, а молоді – насамперед;
- аналізувати специфіку усного мовлення української діаспори в іншомовному оточенні;
- виявляти константні, інваріантні та динамічні, варіативні характеристики звукової системи;
- визначати й обґрунтовувати слабку та сильну мовну норму, подавати експериментальну фіксацію випадків порушення норми;
- робити повний орфоєпічний розбір слова та тексту;
- застосовувати на практиці норми вимови голосних, приголосних, звукосполук у рідномовних та іншомовних словах;
- аналізувати сегментні й суперсегментні одиниці сучасної української літературної мови та виявляти їхню національну специфіку;
- укладати показники вимови українських голосних, приголосних, звукосполук респондентами.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні рекомендації та матеріали до практичних занять укладено відповідно до робочої програми курсу “Соціофонетика” за двома базовими блоками, кожний із яких представлений змістовим модулем з відповідною тематичною рубрикацією:

Змістовий модуль 1.

Соціофонетика (орфовимова): діахронічний аспект

ТЕМА 1. Соціофонетика (орфовимова), її предмет, об’єкт, мета і завдання. Зв’язок соціофонетики з розділами мовознавства та професіями, які забезпечують комунікаційний процес. Актуальні аспекти вивчення українського усного мовлення в орфоєпічному аспекті.

ТЕМА 2. Формування вимовного субстрату: діахронічна ретроспектива. Етапи формування орфоєпічної норми. Фонетико-орфоєпічні риси протоукраїнської мови. Відбиття особливостей української народної вимови у пам’ятках давньоукраїнської літературної мови.

ТЕМА 3. Відбиття особливостей української народної вимови у пам’ятках староукраїнської літературної мови. Орфоєпічні риси в писемних пам’ятках XI–XVIII ст. Орфоєпічні риси в писемних пам’ятках кінця XVIII–XIX ст.

ТЕМА 4. Теоретичне обґрунтування орфоєпічних норм сучасної української мови. Вимова голосних звуків. Вимова сонорних, дзвінких і глухих

приголосних звуків. Тверда і м'яка вимова приголосних звуків у рідномовних та іншомовних словах.

ТЕМА 5. Вимова звукосполук (передньоязикових [д], [т] перед шиплячими та свистячими; вимова свистячих перед шиплячими та навпаки) у рідномовних та іншомовних словах.

ТЕМА 6. Орфоепічна морфологія: орфовимова іменникових, дієслівних, прикметникових, числівникових слівформ. Вимова службових частин мови.

Змістовий модуль 2.

Соціофонетика (орфовимова): синхронічний аспект

ТЕМА 7. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України: ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ. Вимова українських голосних (ненаголошених голосних звуків [е], [и], [о]; наголошеного початкового [і]) та приголосних звуків (дзвінких, глухих і сонорних звуків; африкат і префіксів перед глухими (крім шиплячих)).

ТЕМА 8. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України: Європа, США, КАНАДА. Вимова голосних та приголосних звуків. Показник вимови українських голосних і приголосних звуків українськими та зарубіжними респондентами.

ТЕМА 9. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді на теренах України: ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ. Вимова звукокомплексів : шиплячі та свистячі в пре- та постпозиціях. Гендерні особливості мовлення: вимова звукосполук.

ТЕМА 10. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України: Європа, США, КАНАДА. Вимова звукокомплексів : свистячих перед шиплячими та навпаки, а також шиплячих, свистячих в пре- та постпозиціях. Гендерна специфіка мовлення: вимова звукосполук. Показник вимови українських звукосполук українськими та зарубіжними респондентами.

ТЕМА 11. Девіантні та деградаційні процеси сучасного українського усного мовлення Усні комунікації: орфоепічне мистецтво. Орфоепічний портрет особистості (насамперед тих, хто сьогодні бере участь в управлінні інформаційними потоками та забезпечує комунікаційний процес).

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ і ЗАВДАННЯ

Практичне заняття № 1 (2 год)

Тема: Соціофонетика. Формування вимовного субстрату: діахронічна ретроспектива

План:

1. Соціофонетика (орфовимова), її предмет, об'єкт, мета та завдання.
2. Зв'язок соціофонетики з розділами мовознавства та професіями, які забезпечують комунікаційний процес.
3. Актуальні аспекти вивчення українського усного мовлення в орфоепічному аспекті.
4. Етапи формування орфоепічної норми. Фонетико-орфоепічні риси протоукраїнської мови.

5. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках давньоукраїнської літературної мови.

6. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови.

7. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках XI–XVIII ст.

8. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст.

Література:

Дружинець М. Л. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови. *Записки з українського мовознавства: збірник наукових праць*. Одеса : Полипринт, 2017. Вип 24. Т.1. С. 3–12.

Дружинець М. Л. Діахронічна ретроспектива: українське усне мовлення за писемними пам'ятками. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2017. № 8. Т. 1. С. 76–80.

Дружинець М. Л. Екологія українського усного мовлення. *Eastern european studies, economics, education and law : Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I*. Burgas: Publishing House FLAT Ltd. Burgas, 2018, pp. 184–187.

Дружинець М. Л. Історичні корені української орфоєпії: голосні звуки. *Одеська лінгвістична школа: координати сучасних пошуків*. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2014. С. 13–19.

Дружинець М. Л. Орфоєпія приголосних звуків в синхронії та діахронії: сучасне українське соціофонетичне мовлення та історична ретроспектива. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70). № 3. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 11 – 16.

Дружинець М.Л. Українська орфоєпія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення в орфоєпічному аспекті: основна проблематика. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 172 – 178.

Дружинець М.Л. Українське усне мовлення в синхронії та діахронії (асимілятивні зміни). *Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів*. Одеса : ПолиПринт, 2015. С. 11–17.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення за пам'ятками давньо- та староукраїнської мови. *Одеська лінгвістична школа: у просторах інтерпретації*. Одеса : ПолиПринт, 2017. С. 33–41.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення за пам'ятками давньоукраїнської літературної мови. *Південний архів. Філологічні науки*. Вип. LXXIV. Херсон : ХДУ, 2018. С. 20–23.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

Жигайло Н. І. Комунікативний менеджмент : підручник. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2015. 367 с.

Касьянова О. А. Соціофонетика як міждисциплінарний напрям сучасної лінгвістики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. Науковий збірник. № 42. Т. 1. 2019. С. 138-141.

Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії та завдання. *Мова і суспільство*. 2010. Вип. 1. С. 5–20.

Фаріон Ірина. Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Вид. 3-тє, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.

Druzhynets Maria. Ukrainian oral speech on the diachronic level : orthoepy of the first-printed sources of the 19 th century. *Topical Issues of Science and Education*. Warszawa, 2017. Vol. 2 . С.141-147.

Виконати завдання:

1. Законспекуйте § 2. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках давньоукраїнської літературної (Дружинець М.Л. Українська орфоєпія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. С. 13-22).

2. Законспекуйте § 3. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови (Дружинець М.Л. Українська орфоєпія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. С.22-33).

3. Прочитайте уривки з наукових статей та прокоментуйте фонетико-орфоєпічні риси протоукраїнської мови.

Значна частина специфічних для української мови рис почали формуватися безпосередньо від праслов'янської мови, тобто від V–VI ст. після Р. Х [Півторак Григорій. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». Київ: ВЦ «Академія», 2001, с. 61]. Увібравши в себе значну частину праслов'янської мовної спадщини, протоукраїнські діалекти впродовж VI–IX ст. розвивалися, виявляючи чимало специфічних, або українсько-білоруських діалектних рис [Півторак Григорій. Коли ж виникла українська мова? *Історія української мови / Упорядники С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко*. Київ: Либідь, 1996, с. 278]. Протягом другої половини I тис. після Р. Х. виникли такі фонетичні особливості: вибуховий задньоязиковий приголосний [g] перетворився у фрикативний [h] (замість *голова* стали вимовляти *голова*), у деяких говорах з'явилися приставні [в] і [г] на початку слова перед голосними звуками: *восінь*, *гозеро*, давні звуки [ы], [і] злилися у специфічно український [и], відбулося взаємне зближення ненаголошених голосних [е]-[и] (*весна*, *село*), голосний [е] після [ж], [ч], [ш], й перед наступним споконвічним твердим приголосним перейшов в [о] (*жонатий-жонатий*), ѣ на більшій частині етнічної території перетворився на [і] (*віче*) [Півторак Григорій. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». Київ: ВЦ «Академія», 2001, с. 61].

Є. Тимченко виділив 25 фонетичних ознак української мови (послідовна рефлексія ґ (ѣ) як і, злиття двох звуків [и] та [і] в одному [и], чергування етимологічних [о], [е] з [і] у нових закритих складах, тверда вимова приголосних перед [е] тощо) і зіставив їх з фонетичними рисами праслов'янської мови, з одного боку, та з фонетичними рисами інших слов'янських мов – з другого. Це дало можливість ученому прийти до висновку, що еволюція української мови пішла іншою дорогою, яку не можна вивчити, виходячи з гіпотези спільноруської мови: «на це не дозволяють спільні зміни з іншими, не східнослов'янськими, зміни, що їх, згідно з зазначеною схемою, бути не повинно, і що могли постати тільки, як в колишнім діалекті спільнослов'янського язика» [Тимченко Є. Слов'янська єдність і становище української мови в слов'янській родині. *Україна*. 1924. № 3, с. 9].

4. Зачитайте фонетичні риси, які наводить І. Д. Фаріон («Краса і сила: суспільно-креативна роль української мови в XI – середині XIX ст. Львів, 2007. 168 с.) і обґрунтуйте, чому вони стали нашими національно-мовними визначниками.

До фонетичних рис, що стали нашими національно-мовними визначниками, належать: 1) розвиток повноголосних форм (кін. VIII–IX ст.) *волога, соромити*. Джерело повноголосся у нашій мові, як вважають більшість дослідників, є проявом скитської, тобто іранської основи (субстрату); 2) поява горлового (фрикативного [г]) (кінець VI ст.-перша половина VII ст. – невдовзі після розпаду праслов'янської етномовної спільності) як найхарактерніша особливість фонетичної системи мов антської підгрупи; 3) губно-губний звук [ў] або [w] (*ходиў*) зафіксований у найдавніших текстах XI ст.; 4) приставні приголосні [в], [г], які сягають, можливо племінних діалектів волинян і древлян (*вулиця, горіх*); 5) одним з найвагоміших визначників антської фонетичної системи, і зокрема української, – є перетворення дифтонга [іє] в [і]; 6) утворення специфічно українського звука [и] (IX–XII ст.), який виник на основі старих запозичених [ы], [и]. Передньо-середній звук [и] вимовляється без жодного напруження лише в українській мові; 7) перехід [е] в [о] після [ж], [ч], [ш] й перед наступним твердим приголосним: *женатий-жонатий*; 8) подовження приголосних: *житие – житье – життя* та ін.

Практичне заняття № 2 (2 год)

Тема: Орфовимова: українські голосні та приголосні

звуки

План:

1. Теоретичне обґрунтування орфоепічних норм сучасної української мови.
2. Вимова українських голосних звуків.
3. Вимова українських сонорних, дзвінких і глухих приголосних звуків.
4. Тверда і м'яка вимова приголосних звуків у рідномовних та іншомовних словах.
5. Орфоепічна морфологія: орфовимова українських іменникових, дієслівних, прикметникових, числівникових словоформ. Вимова службових частин мови.

Література:

Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: Навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 368 с.

Дружинець М.Л. Українська орфоепія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

Жигайло Н. І. Комунікативний менеджмент : підручник. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2015. 367 с.

Розгон В. В. Фонетика, фонологія, графіка й орфографія сучасної української мови : навчально-методичний посібник для студентів. Вид. 6-е, доп. і переробл. Умань : ФОП Жовтий, 2014. 168 с.

Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: збірник вправ і завдань. Вид. 2-е, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ: видавець Голіней О.М., 2018. 168 с.

Сучасна українська літературна мова: навчально-методичний посібник для студентів-філологів напряму підготовки 6.020303 Філологія. Українська мова і література / уклад. І.С.Гонца, В. В. Розгон. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2017. 178 с.

Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія : навчально-методичний посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів / уклад. З. І. Комарова, В. В. Розгон. Умань, 2014. 213 с.

Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К.Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін.; за ред. А.К.Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Знання, 2013. 340 с.

Сучасна українська мова : практикум / М. Л. Дружинець, А. П. Романченко. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 187 с.

Українська мова: Орфографія. Орфоепія: Тестові завдання: Навч. посіб. / За ред. М.Л.Микитин-Дружинець. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 336 с.

Фаріон Ірина. Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Вид. 3-те, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.

Фащенко М.М., Волосевич З.І., Микитин-Дружинець М.Л., Сеник Г.В., Яковець С.Г. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2010. 210 с.

Фащенко М. М. Орфоепія дієслівних форм. *Записки з українського мовознавства* : зб. наук. праць / відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса: Астропринт, 2000. Вип. 9. С. 42–51.

Виконати завдання:

1. Затранскрибуйте слова, дотримуючись орфоепічних норм, і запишіть на диктофон:

- а) вершина, вечоріти, білесенький, вишенька, важений, заплету, пшениця, бери, гребі;
- б) вариво, бриніти, величезний, книжки, вулиця, пишійть, пливе;
- в) вбозтво, вбіг, вбік, любов, кров, навчання, ввічливий, ходив, вказівка, працював, вовк;
- г) іній, інший, іноді, історія;
- г) дзеркало, гудзик, дзьоб, підзаголовок, відзначити, підземелля;
- д) усміхається, заєць, оглядається, втихомиряться, віється, випалюється, орюються;
- е) розумниця, поріг, кожух, проміння, доріг, подушка;
- є) швидкий, молодший, багатший, підживити, відчистити;
- ж) безмовний, безчестя, безшумний, безталанний, безкласовий;
- з) нігті, дьогтю, молотьба, просьба.

2. Запишіть слова фонетичною транскрипцією. З'ясуйте вимову звуків [e], [и], [і], [о] :

- а) чекати, плела, мене, несе, ледащо, лейтенант, набирати, пергамент;
- б) перемити, невістка, сидіти, учителі, пливійть, пелюстка, дикун, жєнці, берізка, оперізувати, перевернути, степи, дивитись, лисичка, великий, постелити;
- в) туманились, поперек, вершники, виплету, випишіть, дівчина, бачила, дивний, вилетів, лялєчки, лексика;
- г) іжиця, ізюм, іноді, істина, інший, вірність, цінність, історія, інколи;
- г) помітно, копійка, до воріт, на молоці, поріг, оволодіння, оповіщення, кожух, зозуля, голубка, потужний, орудувати, годує.

3. Прочитайте слова, дотримуючись орфоепічних норм вимови глухих і дзвінкх приголосних. Запишіть їх фонетичною транскрипцією. Зазначте випадки з можливою подвійною вимовою:

- а) хлєбороб, хлїб, сторож, похід, перєлаз, бєри, мороз, чуб, слїд, морїг, боягуз, шлюб, батїг, тулуб;
- б) грибки, слизько, вогкий, кігті, берізка, губка, ложка, берегти, сядьте, черїдка, серєжки, мережка, підхід, відхилити;
- в) розцілуватися, розспіватися, розкидати, безтактний, безпечний, безцільний, безформний, з кавою, з плакатом, з сином, зцідити;
- г) просьба, молотьба, футбол, екзамен, анекдот, екзальтований, гєкзамєтр;
- г) зсипати, зсунути, зсихатись, розсунути, безсмертя, безсильний, безсистемний, розстелений;
- д) легко, полегкість, просьба, молотьба, рюкзак, дьогтьовий, вогко, вогкість;
- е) розкішний, парубчак, розпалити, відпрацьований, підправлений, зберегти.

Практичне заняття № 3 (2 год)
Тема: Орфовимова: українські звукосполуки

План:

1. Вимова українських звукосполук (передньоязикових [д], [т] перед шиплячими).
2. Вимова українських звукосполук (передньоязикових [д], [т] перед свистячими).
3. Вимова свистячих перед шиплячими та навпаки у рідномовних та іншомовних словах.
4. Орфоепічна морфологія: орфовимова українських іменникових, дієслівних, прикметникових, числівникових словоформ.
5. Вимова службових частин мови.

Література:

Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: Навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 368 с.

Дружинець М.Л. Українська орфоепія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

Жигайло Н. І. Комунікативний менеджмент : підручник. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2015. 367 с.

Розгон В. В. Фонетика, фонологія, графіка й орфографія сучасної української мови : навчально-методичний посібник для студентів. Вид. 6-е, доп. і переробл. Умань : ФОП Жовтий, 2014. 168 с.

Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: збірник вправ і завдань. Вид. 2-е, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ: видавець Голіней О.М., 2018. 168 с.

Сучасна українська літературна мова: навчально-методичний посібник для студентів-філологів напряму підготовки 6.020303 Філологія. Українська мова і література / уклад. І.С. Гонца, В. В. Розгон. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2017. 178 с.

Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія : навчально-методичний посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів / уклад. З. І. Комарова, В. В. Розгон. Умань, 2014. 213 с.

Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін.; за ред. А. К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Знання, 2013. 340 с.

Сучасна українська мова : практикум / М. Л. Дружинець, А. П. Романченко. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 187 с.

Українська мова: Орфографія. Орфоепія: Тестові завдання: Навч. посіб. / За ред. М.Л.Микитин-Дружинець. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 336 с.

Фаріон Ірина. Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Вид. 3-тє, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.

Фащенко М.М., Волосевич З.І., Микитин-Дружинець М.Л., Сенік Г.В., Яковець С.Г. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2010. 210 с.

Виконати завдання:

1. Прочитайте за нормами орфоепії слова і запишіть їх фонетичною транскрипцією. З'ясуйте вимову звукосполучень приголосних:

- а) зчищений, безжурний, розшитий, розчулений, розшарпаний, безмовний;
- б) дощі, плящі, дужці, внучці, водичці;
- в) боїшся, вчепишся, борешся, женешся, не мажся, не морочся, налагодься;
- г) журналістці, невістчин, поїздці, Парасчин;
- г) сподіваєшся, хвилюєшся, причісуєшся, здружишся, схаменешся;
- д) відважся, морочся, книжці, діжці, дичці, гармошці, пташці, комахці;
- е) підсвіжити, звідси, підсіяти, відцвітати, підспівувати, відцідити, сімнадцять;
- є) відчинений, відчепитись, підшитий, підчищений, отчий, коротший.

2. Запишіть слова фонетичною транскрипцією. Поясніть, яких змін зазнали приголосні звуки.

Людський, відшкребти, відступ, канадський, відсидіти, відчуття, відстань, відстріл, відщипати, підшивка, відзвук, підчепити, підшипник, підзвітний, підживити, відчай, відсоток, підзолистий, відсікти, відсаджений, підшефний, підшлунковий, відсвіт, новгородський, заводський, готський, блюдо, братський, персидський, підземелля, покутський, представництво.

3. Запишіть слова фонетичною транскрипцією. Укажіть, у яких сполученнях є приголосні звуки, що не вимовляються.

Поїздка, невістка, кістлявий, голландський, гігантський, хвастливий, пропагандистський, пестливий, шістдесят, студентство, інтелігентський, невістці, кістка, полоністці, кістці, хустці, полоністка, арештний, арештантський.

4. Вимовте слова вголос. Запишіть їх фонетичною транскрипцією. Поясніть особливості вимови звуків, що позначаються буквосполученням чн.

Ячня, місячний, смачний, камінчик, точний, вічний, двієчник, молочна, дачник, молочниця, булочка, гірчичник, заочний, історичний.

Практичне заняття № 4 (2 год)

Тема: Соціофонетика: вимова українських голосних і приголосних звуків

План :

1. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України - Північна Україна, Західна Україна, Східна Україна, Центральна Україна, Південна Україна:

а) вимова українських голосних:

-ненаголошених голосних звуків [e], [и], [o];

- наголошеного початкового [i]);

б) вимова українських приголосних звуків (дзвінких, глухих і сонорних);

в) вимова африкат і префіксів перед глухими (крім шиплячих).

2. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України - Європа, США, КАНАДА:

а) вимова українських голосних:

-ненаголошених голосних звуків [e], [и], [o];

- наголошеного початкового [i]);

б) вимова українських приголосних звуків (дзвінких, глухих і сонорних):

- дзвінких у кінці та в середині слова;

- глухих перед дзвінкими;

- приголосних: [г], [г]; [в] як [у];

в) вимова африкат [дз̑] і [дж̑];

г) вимова префіксів перед глухими (крім шиплячих):

- [роз-], [без-], [з-];

- [об-], [від-], [між-].

3. Показник вимови українських голосних і приголосних звуків українськими та зарубіжними респондентами.

Література:

Дружинець М. Л. Екологія українського усного мовлення: вимова приголосних звуків. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: ПолиПринт, 2020. Вип. 2. С.3 – 13.

Дружинець М. Л. Орфоепія приголосних звуків в синхронії та діячронії: сучасне українське соціофонетичне мовлення та історична ретроспектива. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації». Том 31 (70). № 3. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 11 – 16.

Дружинець М. Л. Регіональна орфоепія голосних: нормативність та девіації. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія. Германістика та міжкультурна комунікація. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип.1 С.196 – 202.

Дружинець М. Л. Соціофонетичне дослідження: вокальна орфоепія у мовлення респондентів України та зарубіжжя. *Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки і перспективи [Текст]* / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2021. С. 40– 45.

Дружинець М. Л. Соціофонетичний аналіз мовлення українських респондентів за межами України: вимова префіксів перед глухими (крім шиплячих). *Modern science: problems and innovations*. SSPG Publish, Stockholm, Sweden, 2020. С. 529-536.

Дружинець М. Л. Соціофонетичний опис мовлення українських респондентів за межами України: вокальна орфоепія. *Львівський філологічний часопис*. Львів: Виданичий дім «Гельветика», 2020. №8. С. 71 – 76.

Дружинець М.Л. Українська орфоепія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді: девіантні орфоепічні процеси. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2018. №3. Т. 1. С. 16–21.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді південної та західної зон: девіантні процеси. *Записки з українського мовознавства*. Вип. 2 Одеса : ПолиПринт, 2018. С. 136–145.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді України та зарубіжжя: нестійкі норми вимови. *Мова: класичне-модерне-постмодерне*. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. Вип. 3. С. 219–227.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

Виконати завдання:

1. Законспекуйте статтю Дружинець М. Л. Екологія українського усного мовлення: вимова приголосних звуків. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: ПолиПринт, 2020. Вип.2. С.3 – 13.

2. Проаналізуйте вимову українських голосних у різних регіонах України (Додаток Е.1.Україна. Вимова українських голосних звуків. Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.)

3. Ознайомтеся з показниками вимови голосних звуків у різних регіонах України та зробіть узагальнення про дотримання тієї чи іншої норми вимови голосних у певному регіоні (Прийняті скорочення: ПнУ – Північна Україна, ПдУ – Південна Україна, ЗхУ – Західна Україна, СхУ – Східна Україна, ЦУ – Центральна Україна).

Україна. Показник вимови голосних звуків

Вимова голосних звуків	Україна	ПнУ	ПдУ	ЗхУ	СхУ	ЦУ
Вимова ненаголошеного [и]	40 %	34%	77 %	0%	13%	74%
Вимова ненаголошеного [е]	41 %	27%	72 %	30 %	24%	52%
Вимова ненаголошеного [е] як [e ¹]	38 %	64%	52%	10%	0%	64%
Вимова ненаголошеного [о]	30 %	23%	77 %	14 %	0%	36%
Вимова наголошеного початкового [і]	34 %	18%	76%	0%	0%	76%

<i>Володіння орфоенією голосних в Україні – 37 %</i>	37 %	33 %	71 %	11 %	7 %	60 %
--	------	------	------	------	-----	------

4. Проаналізуйте вимову українських голосних у зарубіжжі (Додаток Е5. Зарубіжжя. Вимова українських голосних звуків Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).

5. Ознайомтеся з показниками вимови голосних звуків у зарубіжжі та зробіть узагальнення щодо дотримання тієї чи іншої норми вимови голосних у певній країні та в УЗ (Прийняті скорочення: УЗ – Україна зарубіжжя, У – Україна, З – зарубіжжя).

Зарубіжжя. Показник вимови голосних звуків

Вимова голосних звуків	УЗ	У	З	ПМР	Європа	Америка	Канада
Вимова ненаголошеного [и]	43%	40%	45%	80 %	24 %	47 %	27 %
Вимова ненаголошеного [е]	41%	41%	41%	40 %	36 %	40 %	46 %
Вимова ненаголошеного [е] як [e ¹]	26	38%	14%	0 %	26 %	20 %	10 %
Вимова ненаголошеного [о]	29%	30%	27%	30 %	16 %	25 %	35 %
Вимова наголошеного початкового [і]	22%	34%	9%	20 %	6 %	0 %	10 %
<i>Володіння орфоенією голосних в З -27 %; в УЗ – 32 %</i>	32%	37%	27%	34 %	22 %	26 %	26 %

6. Проаналізуйте вимову українських приголосних у різних регіонах України (Додаток Ж.1.Україна. Вимова українських приголосних звуків. Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).

7. Ознайомтеся з показниками вимови приголосних звуків у різних регіонах України та зробіть узагальнення про дотримання тієї чи іншої норми вимови приголосних у певному регіоні.

Україна. Показник вимови приголосних звуків

Вимова приголосних звуків	Україна	ПнУ	ПдУ	ЗхУ	СхУ	ЦУ
Вимова дзвінких у кінці слова	33 %	36 %	14 %	20 %	36 %	36%
Вимова дзвінких у середині слова	41 %	42 %	38 %	24 %	48 %	42%

Вимова глухих перед дзвінками	53 %	55 %	57 %	36 %	55%	64%
Вимова [роз-], [без-], [з-]	67 %	80%	75 %	88 %	13%	80%
Вимова [об-], [від-], [між-]	58 %	31%	69 %	9 %	43%	31%
Вимова [Г]	60 %	54%	80 %	59 %	56%	53%
Вимова [в] як [у]	31 %	49 %	25 %	29 %	22 %	31%
Вимова [дз]	84 %	84 %	80 %	100%	72 %	82%
Вимова [дж]	68 %	72 %	40 %	100%	36 %	92%
Володіння орфоенією приголосних в Україні – 54 %	54 %	56 %	53 %	52 %	42 %	57%

8. Проаналізуйте вимову українських приголосних у зарубіжжі (Додаток Ж.5.Зарубіжжя. Вимова українських приголосних звуків Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2019. 580 с.).

9. Ознайомтеся з показниками вимови голосних звуків у зарубіжжі та зробіть узагальнення щодо дотримання тієї чи іншої норми вимови голосних у певній країні та в УЗ.

Зарубіжжя. Показник вимови приголосних звуків

Вимова приголосних звуків	УЗ	У	З	ПМР	Європа	Америка	Канада
Вимова дзвінких у кінці слова	47%	28%	66%	92 %	50 %	70 %	50 %
Вимова дзвінких у середині слова	38%	39%	37%	82 %	17 %	40 %	10 %
Вимова глухих перед дзвінками	64%	53%	75%	34 %	80%	85 %	100 %
Вимова [роз-], [без-], [з-]	70%	67%	72%	66 %	73 %	78 %	70 %
Вимова [об-], [від-], [між-]	54%	58%	49%	81 %	35 %	57 %	23 %
Вимова [Г]	61%	60%	61%	65 %	60 %	55 %	65 %
Вимова [в] як [у]	20%	31%	9%	7 %	10 %	7 %	10 %
Вимова [дз]	82%	84%	80%	90%	70 %	90 %	70 %
Вимова [дж]	63%	68%	57%	15 %	83 %	80 %	50 %
Володіння орфо- енією приголосних в З – 56%; в УЗ – 55%	55%	54%	56%	59 %	53 %	62 %	50 %

Практичне заняття № 5 (2 год)

Тема: Соціофонетика: вимова українських звукокомплексів на теренах України та за її межами

План:

1. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді на теренах України - ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ:
 - а) вимова звукокомплексів : шиплячі в препозиціях;
 - б) вимова звукокомплексів : шиплячі в постпозиціях.
2. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді на теренах України - ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ:
 - а) вимова звукокомплексів : свистячі в препозиціях;
 - б) вимова звукокомплексів : свистячі в постпозиціях.
3. Гендерна специфіка мовлення: вимова звукосполук (шиплячі, свистячі в пре- та постпозиціях).
4. Показник вимови українських звукосполук (шиплячі, свистячі в пре- та постпозиціях) українськими респондентами.
5. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України - Європа, США, КАНАДА:
 - а) вимова звукокомплексів : шиплячі в препозиціях.
 - б) вимова звукокомплексів : шиплячі в постпозиціях.
6. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України - Європа, США, КАНАДА:
 - а) вимова звукокомплексів : свистячі в препозиціях.
 - б) вимова звукокомплексів : свистячі в постпозиціях.
7. Гендерна специфіка мовлення: вимова звукосполук (шиплячі, свистячі в пре- та постпозиціях).
8. Показник вимови українських звукосполук (шиплячі, свистячі в пре- та постпозиціях) українськими та зарубіжними респондентами.

Література:

- Дружинець М. Л.* Вимова звукосполук респондентами-українцями полілінгвального простору: норма та девіації. *Лінгвістичні студії*. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2017. Вип. 34. С. 166–170.
- Дружинець М. Л.* Екологія українського усного мовлення. *Eastern european studies, economics, education and law : Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I*. Burgas: Publishing House FLAT Ltd. Burgas, 2018, pp. 184–187.
- Дружинець М. Л.* Соціофонетичний опис українського мовлення сучасної молоді: вимова звукосполук. *Ukrainica VIII*. Olomouc: Univerzita Palackeho v Olomouci, 2016. С. 53–60.
- Дружинець М. Л.* Соціофонетичний опис українського мовлення сучасної молоді (шиплячі – свистячі, їх пре- та постпозиція). *Записки з українського мовознавства*. Вип. 23. Одеса : ПолиПринт, 2016. С. 114–121.

Дружинець М.Л. Українське усне мовлення в синхронії та діахронії (асимілятивні зміни). *Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів*. Одеса : ПолиПринт, 2015. С. 11–17.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді: девіантні орфоепічні процеси. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2018. №3. Т. 1. С. 16–21.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді південної та західної зон: девіантні процеси. *Записки з українського мовознавства*. Вип. 2. Одеса : ПолиПринт, 2018. С. 136–145.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді України та зарубіжжя: нестійкі норми вимови. *Мова: класичне-модерне-постмодерне*. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. Вип. 3. С. 219–227.

Дружинець М.Л. Українська орфоепія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

Виконати завдання:

1. Законспекуйте підрозділ Вимова звукокомплексів : шиплячі, свистячі в пре- та постпозиціях на теренах України *Дружинець М. Л.* Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

2. Проаналізуйте вимову українських звукосполук (шиплячі в пре- та постпозиціях) у різних регіонах України (Додаток 3.1. Вимова українських звукосполук респондентами України *Дружинець М. Л.* Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).

3. Проаналізуйте вимову українських звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях) у різних регіонах України (Додаток 3.1. Вимова українських звукосполук респондентами України *Дружинець М. Л.* Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).

4. Ознайомтеся з показниками вимови звукосполук у різних регіонах України та зробіть узагальнення про дотримання тієї чи іншої норми вимови голосних у певному регіоні.

Україна. Показник вимови звукосполук

Вимова звукокомплексів	Україна	ПнУ	ПдУ	ЗхУ	СхУ	ЦУ
Свистячі перед шиплячими	48 %	56 %	45 %	39 %	46 %	53 %
Передньоязиковий [д] перед свистячими	50 %	55 %	22 %	55 %	57 %	63 %
Передньоязиковий [т] перед свистячими	62 %	73 %	59 %	57 %	53 %	66 %

Спрощення в групах приголосних	50 %	52 %	63 %	52 %	47 %	37 %
Шиплячі перед свистячим	20 %	29 %	8 %	8 %	30 %	23 %
Передньоязиковий [д] перед шиплячими	37 %	46 %	19 %	20 %	51 %	49 %
Передньоязиковий [т] перед шиплячими	41 %	56 %	30 %	17 %	62 %	39 %
Вимова [чн]	22 %	42 %	2 %	0%	38 %	30 %
Вимова [с'т'н']	81 %	95 %	77 %	90 %	75 %	66 %
Володіння орфоєпією звукосполук в Україні - 46 %	46 %	56 %	60 %	38 %	51 %	47 %

- 5. Проаналізуйте орфоєпію звукосполук у гендерному аспекті (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоєпія звукосполук у гендерному аспекті Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2019. 580 с.), зверніть увагу на рівень володіння нормами вимови звукосполук (шиплячі в пре- та постпозиціях) в Південній Україні.**
- 6. Охарактеризуйте орфоєпію звукосполук у гендерному аспекті (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоєпія звукосполук у гендерному аспекті Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2019. 580 с.), зверніть увагу на рівень володіння нормами вимови звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях) в Південній Україні.**
- 7. Законспекуйте підрозділ Вимова звукокомплексів : шиплячі, свистячі в пре- та постпозиціях за межами України (Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).**
- 8. Проаналізуйте вимову українських звукосполук (шиплячі в пре- та постпозиціях) у зарубіжжі (ДОДАТОК 3.5. Зарубіжжя. Вимова українських звукосполук Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).**
- 9. Проаналізуйте: 1) вимову українських звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях) у зарубіжжі (ДОДАТОК 3.5. Зарубіжжя. Вимова українських звукосполук Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.); 2) вимову українських звукосполук в уривку з таблиці :**

Зарубіжжя. Вимова українських звукосполук

Наладчик	[н а л а́ дж ч иє к] Зарубіжжя 1 % ПМР 5 % Європа 0 % Америка 0 % Канада 0 %	[н а л а́ ч: иє к], [н а л а́ д ч иє к] 99 % 95 % 100 % 100 % 100 %
Віджити	[в'і дж ж і т и] Зарубіжжя 47 % ПМР 68 % Європа 30 % Америка 30 % Канада 60 %	[в'і д ж і т и], [в'і дд ж ж и т и] 53 % 32 % 70 % 70 % 40 %
Відчистити	[в'і дж ч і с т иє т и] Зарубіжжя 26 % ПМР 74 % Європа 20 % Америка 10 % Канада 0 %	[в'і д ч і с т иє т и] 74 % 26 % 80 % 90 % 100 %
Сміється	[с' м' і ј е ц' : а] Зарубіжжя 81 % ПМР 72 % Європа 80 % Америка 80 % Канада 90 %	[с' м' і ј е ц' : а], [с' м' і ј е т' : а] 19 % 28 % 20 % 20 % 10 %
Багатство	[б а г а́ ц т w о́] Зарубіжжя 88 % ПМР 82 % Європа 70 % Америка 100 % Канада 100 %	[б а г а́ с т w о́], [багáтство] 12 % 18 % 30 % 0 % 0 %
Митцем	[м е ц' : е́ м] Зарубіжжя 40 % ПМР 100 % Європа 20 % Америка 10 % Канада 20 %	[м и т цé м] 60 % 0 % 80 % 90 % 80 %
Квіти	[к в'і ц' : і] Зарубіжжя 58 % ПМР 90 % Європа 10 % Америка 70 % Канада 60 %	[к в'і т ц' і] 42 % 10 % 90 % 30 % 40 %
От зараз	[о дз' а́ р а з] Зарубіжжя 35 % ПМР 80 % Європа 0 % Америка 30 % Канада 30 %	[о т з а́ р а з], [одз'а́раз] 65 % 20 % 100 % 100 % 70 %

10. Ознайомтеся з показниками вимови звукосполук у зарубіжжі та зробіть узагальнення про дотримання тієї чи іншої норми вимови звукосполук у певній країні та в УЗ.

Зарубіжжя. Показник вимови звукосполук

Вимова звукокомплекс	УЗ	У	З	ПМР	Європа	США	Канада
-------------------------	----	---	---	-----	--------	-----	--------

СІВ							
Свистячі перед шиплячими	37%	48%	26 %	41 %	15 %	30 %	15 %
Передньоязиковий [д] перед свистячими	42%	50 %	34 %	72 %	5 %	23 %	35 %
Передньоязиковий [т] перед свистячими	58%	62 %	54%	71 %	30 %	57 %	55 %
Спрощення в групах приголосних	33%	50 %	15%	59 %	5 %	15 %	15 %
Шиплячі перед свистячим	17%	20%	14%	21 %	10 %	14 %	12 %
Передньоязиковий [д] перед шиплячими	30%	37%	22%	50 %	9 %	14 %	18 %
Передньоязиковий [т] перед шиплячими	42%	41%	43%	64 %	15 %	38 %	53 %
Вимова [чн]	17%	22%	12%	48 %	0 %	0 %	0 %
Вимова [с'т'ц']	67%	81%	52%	100 %	67 %	27 %	13 %
Володіння орфоєпією звукосполук в З - 30 %, в УЗ - 38 %	38%	46 %	30%	58 %	17 %	24 %	24 %

11. Проаналізуйте орфоєпію звукосполук у гендерному аспекті (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоєпія звукосполук у гендерному аспекті Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.), зверніть увагу на рівень володіння нормами вимови звукосполук (шиплячі в пре- та постпозиціях) в Канаді.

12. Охарактеризуйте орфоєпію звукосполук у гендерному аспекті (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоєпія звукосполук у гендерному аспекті Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.), зверніть увагу на рівень володіння нормами вимови звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях) в Америці.

13. Проаналізуйте орфоєпію звукосполук у гендерному аспекті (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоєпія звукосполук у гендерному аспекті Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.), зверніть увагу на рівень володіння нормами вимови звукосполук в Україні та зарубіжжі.

Практичне заняття № 6 (2 год)

Тема: Девіантні та деградаційні процеси сучасного українського усного мовлення. Орфоєпічне мистецтво

План:

1. Мовно-комунікативні девіації.
2. Мовна норма та її ознаки.
3. Стандартна мова й інтерференція на рівні синхронії, так і діахронії.
4. Девіантні та деградаційні процеси сучасного українського усного мовлення.
5. Показник вимови українських голосних і приголосних в УЗ.
6. Показник вимови українських звукосполук в УЗ.
7. Шляхи підвищення рівня вимовної культури в національному лінгвосоціумі.
8. Усні комунікації: орфоепічне мистецтво. Орфоепічний портрет особистості.

Література:

- Дружинець М. Л.* Девіантні процеси сучасного українського усного мовлення: орфоепічний аспект. *Актуальні проблеми лінгводидактики в сучасному освітньому середовищі*. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 193 – 195.
- Дружинець М. Л.* Інтра- та екстралінгвальні фактори як причини порушення орфоепічної нормативності. *Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії*. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. С. 15 – 18.
- Дружинець М.Л.* Українська орфоепія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.
- Дружинець М. Л.* Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.
- Дружинець М.Л.* Українське усне мовлення сучасної молоді: девіантні орфоепічні процеси. *Закарпатські філологічні студії*. №3. Т.1. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С.16 – 21.
- Ковалів Б. Мистецтво слова. Київ: ЦУЛ, 2022. 114 с.
- Літературна норма і мовна практика: монографія / Єрмоленко С. Я., Бибик С.П., Коць Т. А., Сюта Г. М., Чемеркін С. Г. / за ред. С Я. Єрмоленко. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2013. 320 с.
- Микитин-Дружинець М. Л.* Орфоепічний стандарт української мови: історія та реалії. *Записки з українського мовознавства*. Одеса : Астропринт, 2009. Вип.18. С. 363–369.
- Сербенська О.* Голос і звуки рідної мови. Львів: Апріорі, 2022. 424 с.
- Сучасна українська мова : підручник / [О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л.Ю.Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева]. Київ: Либідь, 2005. 488 с.
- Фаріон Ірина.* Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Вид. 3-тє, доп. Івано- Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.
- Фащенко М. М.* До проблем орфоепії: африкати [дж] та [дз] в українському літературному мовленні. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: Астропринт, 2009. Вип. 18. С. 369 –377.
- Фащенко М. М.* До проблем орфоепії. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: Астропринт, 2000. № 9. С. 369–380.

Виконати завдання:

- 1. Законспекуйте підрозділ Девіантні та деградаційні процеси сучасного українського усного мовлення (Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.)**
- 2. Підготуйте реферат на тему: «Шляхи підвищення рівня вимовної культури в національному лінгвосоціумі».**
- 3. Назвіть типові орфоепічні девіації голосних в Україні та в зарубіжжі, проаналізувавши Додаток Е.7. Україна. Зарубіжжя. Узагальнені результати вимови українських голосних звуків (Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.)**
- 4. Проаналізуйте Додаток Ж.7. Україна і Зарубіжжя. Узагальнені результати вимови українських приголосних звуків (Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.), вказавши типові орфоепічні девіації приголосних в Україні та в зарубіжжі.**
- 5. Назвіть типові орфоепічні девіації звукосполук в Україні та в зарубіжжі, проаналізувавши: 1) Додаток З.7. Україна. Зарубіжжя. Узагальнені результати вимови українських звукосполук (Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.); 2) уривок з таблиці :**

Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна.

Орфоепія звукосполук у гендерному аспекті

(Прийняті скорочення КЧ – Канада чоловіки, КЖ – Канада жінки, АЧ – Америка чоловіки, АЖ – Америка жінки, ПдУЧ – Південна Україна чоловіки, ПдУЖ – Південна Україна жінки)

Слова	Правильна вимова	Девіації
Розжувати	[p ɔ z ʒ u w ʌ t ɪ] КЧ* КЖ 2- 29 % АЧ АЖ 2-25 % ПдУЧ 2-100% ПдУЖ 24 – 50%	[p ɔ z ʒ u w ʌ t ɪ] КЧ 3 – 100 % КЖ 5 – 71 % АЧ 2 – 100 % АЖ 6 – 75 % ПдУЧ ПдУЖ 24 – 50 %
Розчистити	[p ɔ z t s ɪ t ɪ] [p ɔ t s ɪ t ɪ] КЧ КЖ 1 – 14 % АЧ АЖ 2;1 38 % ПдУЧ ПдУЖ 14 – 28%	[p ɔ z t s ɪ t ɪ] КЧ 3 – 100 % КЖ 6 – 86 % АЧ 2 – 100 % АЖ 5 – 62 % ПдУЧ 2 – 100% ПдУЖ 34 – 72 %

Розшити	[р°ш:їти] [р°жшіти] КЧ КЖ; 1 – 14 % АЧ АЖ 1; 1 – 25 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 25 – 52 %	[р°сш:їти], [р°зш:їти] КЧ; 3 – 100 % КЖ 3; 3 – 86 % АЧ 1; 1 – 100 % АЖ 2; 4 – 75 % ПДУЧ ПДУЖ 23 – 48 %
Безжально	[бєи ж:áл'н°] КЧ КЖ 2 – 29 % АЧ АЖ 1 – 13 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 25 – 52 %	[бєз ж:áл'н°] КЧ 3 – 100 % КЖ 5 – 71 % АЧ 2 – 100 % АЖ 7 – 87 % ПДУЧ ПДУЖ 23 – 48 %
Безшумно	[бєиш:úмн°] [бєижшúмн°] КЧ КЖ; 2 – 29 % АЧ 1 – 50 % АЖ 1; 2 – 38 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 19 – 38 %	[бєсш:úмн°], [бєзш:úмн°] КЧ; 3 – 100 % КЖ 2; 3 – 71 % АЧ; 1 – 50 % АЖ 1; 4 – 62 % ПДУЧ ПДУЖ 29 – 62 %

6. Випишіть типові девіації, які допускають жінки-респонденти Америки, Канади, Південної України при вимові звукосполук шиплячий в пре- та постпозиціях (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоепія звукосполук у гендерному аспекті *Дружинець М. Л.* Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).

7. Випишіть типові девіації, які допускають чоловіки-респонденти Америки, Канади, Південної України при вимові звукосполук шиплячий в пре- та постпозиціях, проаналізувавши уривок з таблиці :

**Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна.
Орфоепія звукосполук у гендерному аспекті**

Свашці	[с w á с' ц'і] КЧ КЖ АЧ АЖ ПДУЧ ПДУЖ 5 – 10 %	[с w á ш ц'і] КЧ 3 – 100 % КЖ 7 – 100 % АЧ 2 – 100 % АЖ 8 – 100 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 43 – 90 %
Мучся	[м'ú ц'с'а] КЧ КЖ АЧ АЖ ПДУЧ ПДУЖ 6 – 13 %	[м'ú ч с'а] КЧ 3 – 100 % КЖ 7 – 100 % АЧ 2 – 100 % АЖ 8 – 100 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 42 – 87 %

Лиш зараз	[ли ^е з: á раз] КЧ 2 – 67 % КЖ 2 – 29 % АЧ АЖ 5 – 63 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 1 – 2 %	[л и ш з á р а з] КЧ 1 – 33 % КЖ 5 – 71 % АЧ 2 – 100 % АЖ 3 – 37 % ПДУЧ ПДУЖ 47 – 98 %
Між зорями	[м'і з: ó р'а м и] КЧ КЖ АЧ АЖ ПДУЧ ПДУЖ	[м'і ш з ó р'а м и], [м'і ж з ó р'а м и] КЧ 2; 1 – 100 % КЖ 1; 6 – 100 % АЧ 2 – 100 % АЖ : 8 – 100 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 48 – 100 %
Меч Зари	[м е дз з á р и] КЧ КЖ АЧ АЖ ПДУЧ ПДУЖ	[м е дж з á р и], [м е ч з á р и] КЧ : 3 – 100 % КЖ : 7 – 100 % АЧ : 2 – 100 % АЖ : 8 – 100 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 48 – 100 %
Лиш дзвiн	[ли ^е здз'v'í н] КЧ КЖ 5 – 71 % АЧ АЖ 7 – 88 % ПДУЧ ПДУЖ	[л и ш дз' v'í н] КЧ 3 – 100 % КЖ 2 – 29 % АЧ 2 – 100 % АЖ 1 – 12 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 48 – 100 %
Між дзеркалами	[м'і з дзе ^и р к á л а м и] КЧ КЖ АЧ АЖ ПДУЧ ПДУЖ	[м'і ш дз ^{еи} р к а л á м и], [м'і ж дз ^{еи} р к а л á м и] КЧ 1; 2 – 100 % КЖ 2; 5 – 100 % АЧ 1; 1 – 100 % АЖ : 8 – 100 % ПДУЧ 2 – 100% ПДУЖ 48 – 100 %

8. Випишіть типові девіації, які допускають чоловіки-респонденти Америки. Канади, Південної України при вимові звукосполук свистячий в пре- та постпозиціях (Додаток 3.9. Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна. Орфоепія звукосполук у гендерному аспекті Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.).

9. Випишіть типові девіації, які допускають жінки-респонденти Америки. Канади, Південної України при вимові звукосполук свистячий в пре- та постпозиціях, проаналізувавши уривок з таблиці :

Звукосполуки. Канада. Америка. Південна Україна.

Орфоепія звукосполук у гендерному аспекті

Відзнака	[v'í dʒ́ n á k a] КЧ 1 – 14 % КЖ 4 – 57 % АЧ 1 – 50 % АЖ 5 – 63 % ПдУЧ ПдУЖ 11 – 23 %	[v'í dʒ́ n á k a] КЧ 2 – 86 % КЖ 3 – 43 % АЧ 1 – 50 % АЖ 3 – 37 % ПдУЧ 2 – 100 % ПдУЖ 37 – 77 %
Відсвяткувати	[v'í dʒ́ s'w'atk'úw á t i] КЧ КЖ 3 – 43 % АЧ АЖ 1 – 12 % ПдУЧ ПдУЖ 13 – 27 %	[v'í d s w'á t k'úw á t i] КЧ 3 – 100 % КЖ 4 – 57 % АЧ 2 – 100 % АЖ 7 – 88 % ПдУЧ 2 – 100 % ПдУЖ 35 – 73 %
Заводський	[z a w'ò dʒ́ s' k í í] КЧ 1 – 33 % КЖ 1 – 14 % АЧ АЖ ПдУЧ ПдУЖ 9 – 19 %	[z a w'ò ɕ' k í í] КЧ 2 – 67 % КЖ 6 – 86 % АЧ 2 – 100 % АЖ 8 – 100 % ПдУЧ 2 – 100 % ПдУЖ 41 – 81 %
Відцвісти	[v'í dʒ́ ɕ' v'í s t í] КЧ КЖ 3 – 43 % АЧ 1 – 50 % АЖ 2 – 25 % ПдУЧ ПдУЖ 10 – 21 %	[v'í d ɕ' v'í s t í] КЧ 3 – 100 % КЖ 4 – 57 % АЧ 1 – 50 % АЖ 6 – 75 % ПдУЧ 2 – 100 % ПдУЖ 38 – 79 %
Блюдце	[b l' ú dʒ́ ɕ e] КЧ 2 – 67 % КЖ АЧ АЖ 1 – 13 % ПдУЧ 2 – 100 % ПдУЖ 5 – 10 %	[b l' ú ɕ: e] КЧ 1 – 33 % КЖ 7 – 100 % АЧ 2 – 100 % АЖ 7 – 87 % ПдУЧ ПдУЖ 33 – 90 %
Від дзвінка	[v'í dʒ́ :v'í n k á] КЧ 1 – 33 % КЖ 3 – 43 % АЧ АЖ 5 – 63 % ПдУЧ 1 – 50 % ПдУЖ 17 – 35 %	[v'í d dʒ́ :v'í n k á] КЧ 2 – 67 % КЖ 4 – 57 % АЧ 2 – 100 % АЖ 3 – 37 % ПдУЧ 1 – 50 % ПдУЖ 83 – 65 %

10. Випишіть із тексту слова, у яких є буквособолучення дч, тч, тц, дц, сьч, шч, жч, чц, стц, рдц, ться, шся. Запишіть їх фонетичною транскрипцією і назвіть, які девіації можна допустити у цих звукокомплексах.

1. Мак висить на жердці у сінях (Є. Гуцало). 2. Сподіваннями на Каховку зігрівалась тепер Яресьчина хата (О. Гончар). 3. Ми, братця, оце громадою давайте поміркуємо дещо – справи важливі є (А. Головка). 4. У мене у сумочці лежав сірий пакет (В. Симоненко). 5. Черниш переступив з ноги на ногу і

ненароком відчув чиєсь тепле спітніле плече (О. Гончар). 6. Сказано ж: солдатом не родишся, а робишся... (О. Гончар). 7. «То, мабуть, заробітчани», – подумав я. 8. Замфір Нерон, ставний тридцятилітній молдуван, допив з глиняного глечика решту вина і встав з-за столу. 9. Бічні вулиці вже розчищені трохи (М. Коцюбинський). 10. По обіді Кайдашиха загадала невістці насіяти борошна (І. Нечуй-Левицький). 11. Ми вкупочці колись росли, маленькими собі любились (Т. Шевченко). 12. От на цій річечці і вирішив Кузьма самотужки побудувати місток (М. Стельмах).

11. Продемонструйте дослідження: Орфоепічний портрет особистості (на основі власного мовлення).

12. Продемонструйте дослідження: Соціофонетичний опис мовлення (представники різних локальних і соціальних сфер).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Протягом семестру здобувач виконує такі види самостійної роботи:

1. Підготовка до практичних занять із використанням навчальної та наукової, базової та додаткової літератури. Виконується протягом семестру й контролюється під час занять.

2. Ведення конспекту. Конспект запропонованих підрозділів і статей здати за 2 тижні до початку сесії.

3. Підготовка ІСЗ:

- Соціофонетичного опису мовлення (представники різних локальних і соціальних сфер). Запис мовлення на диктофон.

- Орфоепічний портрет особистості. Запис слів на диктофон.

4. Для тих магістрів, що навчаються за індивідуальним графіком, і для здобувачів заочної форми навчання передбачена контрольна робота. Контрольну роботу магістри заочної форми навчання здають перед початком сесії.

5. Для здобувачів, що навчаються за індивідуальним графіком, передбачене складання колоквиуму.

6. На третьому і сьомому практичних заняттях магістри денної форми навчання пишуть контрольну роботу за ЗМ 1 та ЗМ 2.

КОЛОКВІУМ

Тематика:

Формування вимовного субстрату: діахронічна ретроспектива. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України та за її межами

Питання для колоквиуму :

1. Висвітліть етапи формування орфоепічної норми.

2. Обґрунтуйте відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках давньоукраїнської літературної мови.

3. Обґрунтуйте відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови.

4. Назвіть орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст.
5. Схарактеризуйте вимову голосних у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).
6. Схарактеризуйте вимову приголосних у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).
7. Схарактеризуйте вимову звукосполук у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).
8. Проаналізуйте вимову голосних у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.
9. Проаналізуйте вимову приголосних у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.
10. Проаналізуйте вимову звукосполук у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.
11. Девіантні та деградаційні процеси сучасного українського усного мовлення.
12. Шляхи підвищення рівня вимовної культури в національному лінгвосоціумі.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ САМОСТІЙНЕ ЗАВДАННЯ

1. Дослідити вимовні особливості свого мовлення і укласти **«Орфоепічний портрет особистості»**.

2. Зробити **«Соціофонетичний опис мовлення (представники різних локальних і соціальних сфер)»**. Для виконання практичного завдання необхідно провести дослідження вимовних особливостей мовлення трьох носіїв української мови.

Методи дослідження: спостереження і опитування. Для 1 і 2 завдання вимову запропонованих слів записати на диктофон, прослухати і укласти таблиці-показники володіння вимовою голосних, приголосних, звукосполук. Рівень володіння орфоепічними нормами визначати за алгоритмом поданим у монографії «Українське усне мовлення : психо- та соціофонетичний аспекти» (Одеса, 2019 – С.266, 302-303, 334-335).

Вимова голосних звуків: *вершиник, виделка, життя, вершина, весна, везіння, перука, усміхається, іноді, зозуля, проміння.*

Вимова приголосних звуків: *стежка, Вишгород, вокзал, сніг, обпалений, відхилити, міжпланетний, могти, легкий, впав, вовк, навчання, сільський, наймення, йти, розписати, безпека, зцідити, зсунути з кавою, джерело, дзвінок.*

Вимова звукосполук: *розжувати, розчистити, розшити, безжально, безшумно, без джему, зшити, зчарувати, зжитися, з джерела, Лідчин, вивізиш, принісиш, Мотузчин, Парасчин, книжці, відважся, смієшся, свашці, мучся, лиш зараз, між зорями, хоч зараз, лиш дзвін, між дзеркалами, спас же, болить же, річці, молодий, відзнака, відсвяткувати, заводський, відцвісти, блюдо, від дзвінка, від джерела, під швом, під човном, налащик, віджити, відчистити, сміється, багатство, митцем, квітці, от зараз, от дзеркало, отже, сітчатка,*

коротший, от джміль, пшеничний, хвастливий хустці, радість, стіна, незалежність, невістчин, танок, голос.

Вимова іншомовних слів: студентський, гендерний, Гете, комуна, ліберал, кипарис, енергія, поетичний, анекдот, футбол

До 2 завдання «Соціофонетичний опис мовлення (представники різних локальних і соціальних сфер)» провести ще й анкетування.

Анкетування. Опитайте 3 носіїв української мови, використовуючи анкету:

1. Ваш вік, стать, національність _____
2. Рідна мова (рідні мови) _____
4. Якою мовою спілкуєтеся:
 - а) в сім'ї _____
 - б) в побуті (магазини, ринки) _____
 - в) на роботі _____
 - г) в держустановах _____
5. У якому місті, країні Ви живете? _____
6. Ваше професійне заняття? _____

Проаналізувати анкети та записи на диктофон, визначивши *мовну компетенцію* (володіння літературною мовою; знання територіальних діалектів); *соціокультурну* (характеристика мовного ареалу, на якому проживає особа; соціальне походження; освіта і спеціальність) та *соціальну характеристику* (стать, вік; мова спілкування) респондентів. У завданні **Соціофонетичний опис мовлення (представники різних локальних і соціальних сфер)** подати аналіз анкет та обґрунтувати рівень володіння орфоепічними нормами 3 респондентів, представивши індивідуальні характеристики мовлення кожного мовця.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Варіант 1

1. Етапи формування орфоепічної норми.

2. Схарактеризуйте вимову голосних у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).

Варіант 2

1. Фонетико-орфоепічні риси протоукраїнської мови.

2. Схарактеризуйте вимову приголосних у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).

Варіант 3

1. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках давньоукраїнської літературної мови.

2. Схарактеризуйте вимову звукосполук (шиплячі в пре- та постпозиціях) у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).

Варіант 4

1. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови.

2. Проаналізуйте вимову голосних у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.

Варіант 5

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках XI–XVIII ст. (вимова голосних).

2. Проаналізуйте вимову приголосних у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.

Варіант 6

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (вимова ненаголошених голосних).

2. Проаналізуйте вимову звукосполук (шиплячі в пре- та постпозиціях) у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.

Варіант 7

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (вимова префіксів).

2. Схарактеризуйте вимову звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях) у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ).

Варіант 8

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (вимова дзвінких і глухих).

2. Проаналізуйте вимову звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях) у мовленні української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА.

Варіант 9

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (наслідки асиміляції свистячого перед шиплячим).

2. Схарактеризуйте показники рівня володіння вимовою голосних ([e], [и]) в мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ), за межами України – Європа, США, КАНАДА та в Україні і зарубіжжі.

Варіант 10

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (наслідки асиміляції шиплячого перед свистячим).

2. Схарактеризуйте показники рівня володіння вимовою приголосних (дзвінких, глухих) у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ), за межами України – Європа, США, КАНАДА та в Україні і зарубіжжі.

Варіант 11

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (африкатизація [т], [т'], [д], [д'] перед свистячими).

2. Схарактеризуйте показники рівня володіння вимовою звукосполук у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ), за межами України – Європа, США, КАНАДА та в Україні і зарубіжжі.

Варіант 12

1. Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (подовження приголосних).

2.Схарактеризуйте показники рівня володіння вимовою приголосних (африкат, префіксів) у мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ), за межами України – Європа, США, КАНАДА та в Україні і зарубіжжі.

Варіант 13

1.Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (африкатизація [т], [т'], [д], [д'] перед шиплячими).

2.Схарактеризуйте показники рівня володіння вимовою голосних ([o], [i]) в мовленні української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ), за межами України – Європа, США, КАНАДА та в Україні і зарубіжжі.

Варіант 14

1.Орфоепічні риси в писемних пам'ятках XI–XVIII ст. (вимова приголосних).

2.Гендерна специфіка мовлення: вимова звукосполук (шиплячі в пре та постпозиціях). Показники вимови українських звукосполук українськими та зарубіжними респондентами.

Варіант 15

1.Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст. (спрощення в в групах приголосних).

2.Гендерна специфіка мовлення: вимова звукосполук (свистячі в пре- та постпозиціях). Показник вимови українських звукосполук українськими та зарубіжними респондентами.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Соціофонетика (орфовимова), її предмет, об'єкт, мета та завдання.

2.Зв'язок соціофонетики з розділами мовознавства та професіями, які забезпечують комунікаційний процес.

3.Актуальні аспекти вивчення українського усного мовлення в орфоепічному аспекті.

4.Етапи формування орфоепічної норми.

5.Фонетико-орфоепічні риси протоукраїнської мови.

6.Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках давньоукраїнської літературної мови.

7.Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови.

8.Орфоепічні риси в писемних пам'ятках XI–XVIII ст.

9.Орфоепічні риси в писемних пам'ятках кінця XVIII–XIX ст.

10.Вимова українських голосних звуків.

11.Вимова українських сонорних, дзвінких і глухих приголосних звуків.

12.Тверда і м'яка вимова українських приголосних звуків.

13. Вимова слів іншомовного походження.

14.Вимова українських передньоязикових [д], [т] перед шиплячими.

15.Вимова українських передньоязикових [д], [т] перед свистячими.

16.Вимова українських свистячих перед шиплячими.

17. Вимова українських шиплячих перед свистячими.

18. Вимова українських іменникових і дієслівних слівформ.
19. Вимова українських прикметникових, числівникових слівформ.
20. Вимова українських службових частин мови.
21. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ): вимова українських голосних (ненаголошених голосних звуків [e], [и]).
22. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ): вимова українських голосних (ненаголошеного голосного [o], початкового наголошеного [i]).
23. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ): вимова приголосних звуків (дзвінких, глухих і сонорних).
24. Соціофонетика мовлення української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ): вимова приголосних звуків (африкат і префіксів перед глухими (крім шиплячих)).
25. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА: вимова голосних звуків.
26. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА: вимова приголосних звуків.
27. Показник вимови українських голосних звуків українськими та зарубіжними респондентами.
28. Показник вимови українських приголосних звуків українськими та зарубіжними респондентами.
29. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ): вимова звукокомплексів – шиплячі та свистячі в пре- та постпозиціях.
30. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді на теренах України (ПнУ, ЗхУ, СхУ, ЦУ, ПдУ): гендерні особливості мовлення з урахуванням вимови звукосполук.
31. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України: – Європа, США, КАНАДА: вимова звукокомплексів (свистячих перед шиплячими та навпаки).
32. Соціофонетичний аналіз мовлення української молоді за межами України – Європа, США, КАНАДА: вимова звукокомплексів (шиплячих, свистячих в пре- та постпозиціях). Гендерна специфіка мовлення з урахуванням вимови звукосполук.
33. Показник вимови українських звукосполук українськими та зарубіжними респондентами.
34. Девіантні та деградаційні процеси сучасного українського усного мовлення.
35. Мовно-комунікативні девіації.
36. Стандартна мова й інтерференція на рівні синхронії, так і діахронії.
37. Мовна норма та її ознаки.
38. Усні комунікації: орфоепічне мистецтво. Професії, пов'язані з комунікаційним процесом.
39. Орфоепічний портрет особистості, та вимоги до його укладання.

40.Шляхи підвищення рівня вимовної культури в національному лінгвосоціумі.

ОЦІНЮВАННЯ

Методами оцінювання поточного та періодичного контролю є усне опитування, оцінювання виконання практичних завдань і вправ, оцінювання «Соціофонетичного опису мовлення (представники різних локальних і соціальних сфер)» та «Орфоепічного портрета особистості», оцінювання орфоепічного розбору та запису слів (тексту) на диктофон, тестування, контрольне опитування.

Формою контролю з курсу «Соціофонетика» є залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та періодичний контроль						Індивідуальне самостійне завдання	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1-3	T4	T5-6	T7-8	T9-10	T11	20	100
5	5	5	10	10	5		
Контрольна робота* за змістовим модулем 1 – 20			Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 20				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	Добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Бабич Н. Д. Культура фахового мовлення : навчальний посібник. Чернівці : Книги-XXI, 2016. 496 с.

Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2014. 344 с.

Бистрицький Є. С. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: «Дух і літера», 2020. 416 с.

Дружинець М. Л. Вимова звукосполук респондентами-українцями полілінгвального простору: норма та девіації. *Лінгвістичні студії*. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2017. Вип. 34. С. 166–170.

Дружинець М. Л. Відбиття особливостей української народної вимови у пам'ятках староукраїнської літературної мови. *Записки з українського мовознавства: збірник наукових праць*. Одеса : Полипринт, 2017. Вип 24. Т.1. С. 3–12.

Дружинець М. Л. Діахронічна ретроспектива: українське усне мовлення за писемними пам'ятками. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2017. № 8. Т. 1. С. 76–80

Дружинець М. Л. Екологія українського усного мовлення. *Eastern european studies, economics, education and law : Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I*. Burgas: Publishing House FLAT Ltd. Burgas, 2018, pp. 184–187.

Дружинець М. Л. Історичні корені української орфоєпії: голосні звуки. *Одеська лінгвістична школа: координати сучасних пошуків*. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2014. С. 13–19.

Дружинець М. Л. Орфоєпія приголосних звуків в синхронії та діахронії: сучасне українське соціофонетичне мовлення та історична ретроспектива. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70). № 3. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 11 – 16.

Дружинець М. Л. Регіональна орфоєпія голосних: нормативність та девіації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія. Германістика та міжкультурна комунікація*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип.1 С.196 – 202.

Дружинець М.Л. Соціофонетичний опис українського мовлення сучасної молоді: вимова звукосполук. *Ukrainica VIII*. Olomouc: Univerzita Palackeho v Olomouci, 2016. С. 53–60.

Дружинець М. Л. Соціофонетичний опис українського мовлення сучасної молоді (шиплячі – свистячі, їх пре- та постпозиція). *Записки з українського мовознавства*. Вип. 23. Одеса : ПолиПринт, 2016. С. 114–121.

Дружинець М.Л. Українське усне мовлення в синхронії та діахронії (асимілятивні зміни). *Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів*. Одеса : ПолиПринт, 2015. С. 11–17.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення за пам'ятками давньо- та староукраїнської мови. *Одеська лінгвістична школа: у просторах інтерпретації*. Одеса : ПолиПринт, 2017. С. 33–41.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення за пам'ятками давньоукраїнської літературної мови. *Південний архів. Філологічні науки*. Вип. LXXIV. Херсон : ХДУ, 2018. С. 20–23.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді: девіантні орфоепічні процеси. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2018. №3. Т. 1. С. 16–21.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді південної та західної зон: девіантні процеси. *Записки з українського мовознавства*. Вип. 2. Одеса : ПолиПринт, 2018. С. 136–145.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення сучасної молоді України та зарубіжжя: нестійкі норми вимови. *Мова: класичне-модерне-постмодерне*. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. Вип. 3. С. 219–227.

Дружинець М.Л. Українська орфоепія: історія, теорія, практика. Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2019. 122 с.

Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

Жигайло Н. І. Комунікативний менеджмент : підручник. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2015. 367 с.

Карпенко В. Основи професійної комунікації. Київ: Нора-прінт, 2020. 227 с.

Семенюк О.А. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: збірник вправ і завдань. Вид. 2-е, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ: видавець Голіней О.М., 2018. 168 с.

Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія : навчально-методичний посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів / уклад. З. І. Комарова, В. В. Розгон. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. 213 с.

Сучасна українська мова : практикум / М. Л. Дружинець, А. П. Романченко. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 187 с.

Фаріон Ірина. Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Вид. 3-те, доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.

Фащенко М.М., Волосевич З.І., Микитин-Дружинець М.Л., Сенік Г.В., Яковець С.Г. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2010. 210 с.

Додаткова

Бондаренко В. До питання про подвійний наголос в українському слові. *Українське мовознавство*. 2008. Вип.38. С.19 –24.

Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: Навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 368 с.

Габідулліна А.Р., Жарикова М.В. Основи теорії мовленнєвої комунікації: Навчальний посібник для вузів. Горлівка : Вид-во. ГДППМ, 2005. 225 с.

Дзюбишина Н. Я., Мельник, Дужик Н. С., Єрмоленко С. Я. Культура мови на щодень. Київ: Довіра, 2000. 169 с.

Микитин-Дружинець М. Л. Кодифікована вимова приголосних у граматиках ХІХ ст. *Записки з українського мовознавства*. Одеса : Астропринт, 2006. Вип. 16. С. 62–71.

Микитин-Дружинець М. Л. Орфоепічний стандарт української мови: історія та реалії. *Записки з українського мовознавства*. Одеса : Астропринт, 2009. Вип.18. С. 363–369.

Микитин-Дружинець М. Л. Орфоепія. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. С. 110–137.

Микитин-Дружинець М. Орфоепія лексем на сторінках західноукраїнських пам'яток ХІХ ст. *Мовознавчі студії*. Вип. 2. Дрогобич : Посвіт, 2010. С. 276–284.

Микитин-Дружинець М. Орфоепія українських голосних: історія та реалії. *Ukrainica 4*. Olomouc : Univerzita Palackeho v Olomouci. 2010. С. 42–47.

Микитин-Дружинець М. Л. Орфоепія українських звукосполук: історія та реалії. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Вип. 52. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. С. 321–327.

Орфографічно-орфоепічний практикум із сучасної української літературної мови / М.М.Фащенко та ін. Одеса : Астропринт, 2003. 240 с.

Плющ Н. П., Бондаренко В. Сучасна українська мова. Орфоепія: навч. посіб. Київ: ВПЦ „Київський університет”, 2008. 272 с.

Сучасна українська літературна мова: підруч. / А.П. Грищенко, Л. І.Мацько, М. Я.Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 2002. 439 с.

Сучасна українська літературна мова: підруч. / за ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища шк., 2003. 430 с

Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С.П.Бевзенко, Н.Я.Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. 7-ме вид., стер. Київ: Вища шк., 2009. 430 с.

Сучасна українська мова : підручник / [О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л.Ю.Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева]. Київ: Либідь, 2005. 488 с.

Українська мова: Орфографія. Орфоепія: Тестові завдання: Навч. посіб. / За ред. М.Л.Микитин-Дружинець. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 336 с.

Фащенко М. М. До проблем орфоепії: африкати [д̣ж] та [д̣з] в українському літературному мовленні. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: Астропринт, 2009. Вип. 18. С. 369–377.

Фащенко М. М. До проблем орфоепії. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: Астропринт, 2000. № 9. С. 369–380.

Фащенко М. М. Орфоепія дієслівних форм. *Записки з українського мовознавства* : зб. наук. праць / відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса: Астропринт, 2000. Вип. 9. С. 42–51.

Хміль Ф. І. Ділове спілкування : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 280 с.

Druzhynets M. Ukrainian oral speech on the diachronic level: orthoepy of the first-printed sources of the 19 th century. *Topical Issues of Science and Education*. Warszawa, 2017. Vol. 2. P. 41–46.

Довідкова

Головащук С. І. Словник наголосів. Київ, 2003. 319 с.

Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 224 с.

Орфоепічний словник української мови / уклад.: М. М. Пещак, В.М.Русанівський та ін. Київ: Довіра, 2001. Т.1. 955 с ; Київ: Довіра, 2003. Т. 2. 918 с.

Українська мова: енциклопедія / [редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін.]. Київ: Укр. енцикл., 2000. 752 с.

Український орфографічний словник / уклали В. В.Чумак, І. В. Шевченко, Л.Л.Шевченко, Г.М.Ярун; за ред. В. Г. Склярєнка. Київ: Довіра, 2008. 983 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім.О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ: Наук. думка, 2019. 391 с.

Електронні інформаційні ресурси

www.library.edu-ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського

<http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського

<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України

<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова

<http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet

Навчальне видання

СОЦІОФОНЕТИКА

Електронні методичні рекомендації
та матеріали до практичних занять з курсу для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Електронне практичне видання

Укладач

Дружинець Марія Львівна

Оригінал-макет виготовлено в авторській редакції

Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читачів файлів формату PDF.

Обсяг даних 0,6 Мбайт.

**Кафедра української мови та мовної підготовки іноземців
Філологічний факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058**